

Quercus robur

38

Zomereik

De Althæa Pers

AS

BLAD

BLOEIWIJZE

BIJPRODUCT

STUIFMEEL

WORTEL

ZAAD

ZOMERTAK

HOUT

SCHORS

VRUCHT

GASTEN DIERLIJK

GASTEN PLANTAARDIG

TAKDOORSNEDE

WINTERTAK

Quercus robur

Zomereik

*Quercus es der heeken name
een scone boem ende bequame
die beede groot wasset ende lanc
sine nature die es stranc
ende dat hi seere lange mach geduren*

*uit: Der Naturen Bloeme
Jacob van Maerlant, 13^e eeuw*

De naam Quercus betekent letterlijk eik. De Latijnse toevoeging robur betekent eveneens eik maar staat ook voor kracht.

¶ De zomereik stamt uit de familie van de napjesdragers waartoe ook de beuk en de kastanje behoren. Deze familienaam komt van een uitgroeisel aan de voet van de vrouwelijke bloemen, het zogenaamde napje. Later in de groei omgeeft dit napje de afzonderlijke of gezamenlijke vruchten, geheel of gedeeltelijk. Bij de eik is dit het hoedje van de eikel.

¶ Het verspreidingsgebied van de zomereik omvat bijna heel Europa, van Ierland tot de Oeral, met uitzondering van de meest noordelijke en zuidelijke gebieden. In Nederland is het een zeer algemeen voorkomende boom. Alleen in de veengebieden voelt hij zich niet thuis. Hij groeit op verschillende

grondsoorten, van gemakkelijk doorlatende zandgrond tot dichte klei.

¶ De zomereik is een grote boom met een brede kroon. Deze kroon is open en vormt geen mozaïek; hij laat zo voldoende licht door voor een gevarieerde onderbegroeiing. De hoofdstam splitst zich onder de kroon in enkele zware takken. Het verloop van de hoofdstam is hierdoor moeilijk te volgen. De oorspronkelijke groeitop blijft echter de top van de boom. Dit in tegenstelling tot de beuk.

¶ Eiken kunnen uitgroeien tot echte woudreuzen van zo'n 35 meter hoog. Van alle Europese bomen bereikt de eik de hoogste leeftijd. Dat geldt, als hij natuurlijk de kans krijgt op goede grond te kunnen doorgroeien. De populariteit van het hout voorkomt dikwijls dat de eik een zeer hoge leeftijd bereikt. Een van de oudste eiken van ons land is de Kroezeboom van Fleringen in Tubbergen. Hij wordt geschat op 450 jaar oud.

¶ Eiken reageren met hun groeisnelheid sterk op de jaarlijkse klimatologische omstandigheden. In warme, natte jaren groeien ze sneller dan in koude, droge jaren. Dit is duidelijk te zien aan de dikte van de jaarringen. Door oude stukken hout te onderzoeken op deze jaarringen heeft men lange reeksen kunnen maken, die aanwijzingen geven over het verloop van het klimaat. Omdat alle eiken uit een bepaalde streek een sterk overeenkomend patroon vertonen, zijn door vergelijking balken en planken uit oude gebouwen goed te dateren. Inmiddels zijn er zo jaarringreeksen samengesteld van meer dan 8000 jaar oud.

¶ De stam is gedrongen, de schors grijsbruin, op latere leeftijd wordt hij zwart met spleten.

¶ De bladeren zijn dofgroen en hebben de grootste breedte boven het midden. Ze zijn asymmetrisch met grove lobben. De eerste bladeren hebben veel te lijden van schade door vraat en vorst. De eik is in staat om later, aan het begin van de zomer, nog een nieuwe lichte bladeren te maken. Dit verschijnsel wordt het Sint Janslot genoemd.

¶ De zomereik bloeit om de twee tot vijf jaar. De katjes komen gelijk met de bladeren uit. De mannelijke bloemen zijn dunne katjes van enkele centimeters. De vrouwelijke bloemen zitten verspreid langs een aarsteel, die in de bladoksel ontspringt.

¶ Eikenhout is een van de oudste en zeker de bekendste van alle in ons land gebruikte houtsoorten. Het wordt al honderden jaren gebruikt in de scheepsbouw, voor binnen- en buitenbetimmeringen en in de bruggenbouw. Opgravingen en vondsten daaruit laten zien dat eikenhout zeer duurzaam, sterk en vrijwel voor alle doeleinden te gebruiken is. Het duurt wel ruim honderd jaar voordat de boom een rendabele hoeveelheid hout levert. Deze lange omlooptijd is in veel gevallen verantwoordelijk voor de overstap naar het veel sneller te produceren naaldhout.

¶ De eik is een heilige boom in alle culturen van Europa. Een echte cultusboom: de sterkste, de grootste en de nuttigste. Voor de oude Grieken was de eik een wereld op zich, niet alleen bewoond door dryaden, maar ook door een verscheidenheid aan dieren,

waarvan aan sommige een goddelijke oorsprong werd toegedicht, zoals de cicaden en de bijen. Bij de Grieken en Romeinen werden hoogwaardigheidsbekleders gekroond met een krans van eikenbladeren. Ook de Kelten en de Germanen zagen de eik als heilig en brachten hun belangrijkste goden ermee in verband. De druiden hielden hun erediensten onder een eik en spraken er recht.

¶ Na de kerstening werden aanbeden bomen als eik en linde in de ban gedaan. Bonifatius velde zelfs een heilige eik in Friesland. Toen het geloof in de heilige bomen onuitroeibaar bleek, boog de kerk zachtjes de devotie in de richting van Maria. Veel Mariakapelletjes staan dan ook onder eiken en lindes.

¶ Jong eikenblad, schors, eikels en doppen hebben een verkoelende, samentrekkende werking. Een oplossing ervan of gedroogd poeder was een volksmedicijn tegen buikloop, zware menstruatie en inwendige wonden. Een aftreksel van eikenblad zou als gorgelmiddel een positief effect hebben op keelpijn.

¶ In ons taalgebruik komen we de eik niet zoveel tegen. De uitdrukking *zij zijn onder de eikenboom getrouwd* wordt gebruikt als een paar niet voor de kerk of op het stadhuis is getrouwd.

Vindplaats: Boswachterij, Nijmegen.

